

zoom

U.V.

verschijnt
3-maandelijks
Afgiftekantoor:
Antwerpen X
P 209 267

Milieunieuws uit je provincie oktober | november | december 2018

Pretoogjes, een tijdloos pleidooi voor biodiversiteit

**Provincie
Antwerpen**

zOOM vind je ook op het internet:
www.provincieantwerpen.be. (geef in de zoekbalk het woord 'zOOM' in). Klik op de titel of de 'meer info' van een artikel (indien onderlijnd) om op meer informatieve pagina's terecht te komen.

Abonnement?

Je kunt je ook abonneren op de elektronische versie van de zOOM via onze website www.provincieantwerpen.be (trefwoord 'zOOM'). Vul hier het aanvraagformulier in. Zo help je ons een handje om de papierberg te verminderen!

Wijzigingen doorgeven?

Adres- of naamswijziging, meer of minder exemplaren of toch liever geen gedrukt exemplaar meer?
Je kunt alle wijzigingen aan bestaande abonnementen doorgeven op: leefmilieu@provincieantwerpen.be of T 03 240 57 19.

Colofon

zOOM is een uitgave van de deputatie van de provincieraad van Antwerpen:
Cathy Berx, gouverneur-voorzitter, Luk Lemmens, Ludwig Caluwé, Inga Verhaert, Jan De Haes, Peter Bellens, Rik Röttger, leden en Danny Toelen, provinciegriffier.
Jaargang 8, nummer 4 (oktober, november, december 2018)

Fotografie zOOM 2018/4:

Coverbeeld: Ransuil © Joris De Raedt
p.3 onder rechts, © Elisabeth Verwaest in opdracht van de provincie
p.7 © Yves Adams - VILDA. De ingekorven vleermuis is een provinciale prioritaire soort.
p.4, 5 en 8 © pixabay
p.9 © Arcadis - Wilfried Jansen of Lorkeers
p.18 © Ilse Prinsen
Resterende afbeeldingen © Provincie Antwerpen

Meer info over de provinciale prioritaire soorten vind je op www.provincieantwerpen.be

Redactieraad

Duan Gatto (dienst Vrijetijds- en Landschapsbeleving)
Evelien Aerts (dienst Landbouw- en Plattelandsbeleid)
Eva D'haenens (Arboretum Kalmthout)
Gerd Goris (PIME)
Hilde Gielen (dienst Integraal Waterbeleid)
Lieve Stoops (Groendomeinen regio Mechelen)
Martine Verhelst (dienst Omgevingsvergunning)
Nancy Wouters (Groendomeinen regio Kempen)
Peter Verdyck (Groendomeinen regio Antwerpen)
Sarah Wouters (Groendomeinen regio Mechelen)
Vera Nelen (Provinciaal Instituut voor Hygiëne)

Hoofd- en eindredactie

Tinne De Mey, Britt Mertens, Britt Biermans

Vormgeving

Communicatiedienst

Oplage

1200 exemplaren

Verantwoordelijke uitgever

Hilde Van Look, departementshoofd departement Leefmilieu

Inhoud

Biodiversiteit, samen sterk	4
De provincie helpt je op weg ... met vegetaties en kleine landschapselementen	10
Nieuw dienstencentrum voor Prinsenpark	11
Werken op de waterscheiding: Bovenstroomse water-initiatieven in Ravels	12
Verhuis naar nieuw provinciehuis vanaf 15 oktober	14
Nieuw: eenvoudig roetmetingen uitvoeren	16
Heb jij ook graag lekker warm voor minder geld?	18
Provincie Antwerpen krijgt opnieuw milieucertificaat	19
Agenda	19-20

Neem zeker eens een kijkje op onze website www.provincieantwerpen.be.
Hier vind je een antwoord op al je provincie-gelinkte vragen.
Deze zOOM is gedrukt met vegetale inkt en op 100% gerecycleerd papier zonder optische witmakers.

Biodiversiteit, samen sterk

De publicatie 'Pretoogjes in het veld' verschijnt naar aanleiding van 20 jaar Antwerpse Koepel voor Natuurstudie (ANKONA) (zie kadertekst op p.6). Tegelijk is het een tijdloos pleidooi voor biodiversiteit. In deze bijdrage focussen we op de beleidsuitdagingen voor biodiversiteit de komende jaren en de kansen die biodiversiteit biedt om oplossingen te vinden voor uitdagingen binnen andere beleidsdomeinen: klimaatverandering, luchtkwaliteit, gezondheid.

Er komen in Vlaanderen naar schatting 44.000 soorten voor. Slechts een klein deel hiervan is gekend. Over Rode Lijstsoorten en Europees bedreigde soorten en habitattypes is heel wat gekend. De kennis over (een groot deel van de) insecten, wormen, schimmels, bacteriën, ... is echter beperkt. Deze organismen spelen een belangrijke rol in de werking van ecosystemen en in de levering van een aantal ondersteunende en regulerende

ecosysteemdiensten. Deze variatie aan soorten, biodiversiteit, wordt zowel op lokaal als mondiaal niveau bedreigd.

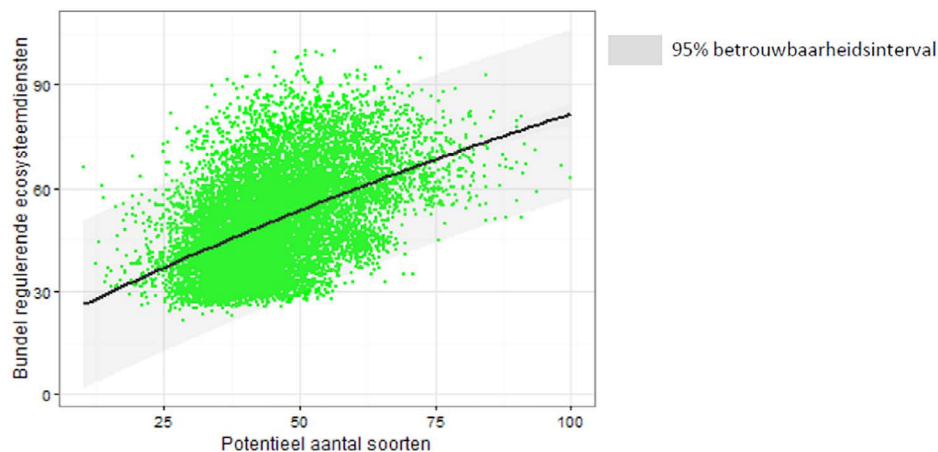
Beleidsuitdagingen biodiversiteit

Robert Watson, de voorzitter van het IPBES (intergouvernamenteel platform voor biodiversiteit en ecosysteemdiensten), stelt het eind maart 2018 als volgt: "De biodiversiteit blijft overal in de wereld op verontrustende wijze achteruitgaan waardoor de natuur aanzienlijk minder kan bijdragen aan het welzijn van de mens." De manier waarop natuur bijdraagt aan het menselijk welzijn is via de levering van 'ecosysteemdiensten'. De meest bekende zijn vermindering van hittestress, bestuiving, captatie van CO₂, waterberging, waterzuivering, luchtkwaliteit, ...

Wetenschappers verwijzen vaak naar de positieve relatie tussen biodiversiteit, het ecologisch functioneren van ecosystemen en de levering van ecosysteemdiensten.

Plantensoort	Verwijdering van fijn stof per jaar
Één boom in de stad (20-25 jaar oud)	100 gram per boom
Een beuk met een stamdiameter van 20 cm	130 gram per boom
Een beuk met stamdiameter van 100 cm	1300 gram per boom
Een grove den met stamdiameter van 20 cm	150 gram per boom
Een grove den met stamdiameter van 100 cm	1300 gram per boom
Mos	14 gram per m ²
Klimop (Hedera helix)	6 gram per m ²
Wilde wingerd (Parthenocissus tricuspidata)	4 gram per m ²
Sedum dak	0,15 gram per m ²

Effect van planten op de luchtkwaliteit (Bron: Aertsens e.a., 2012)

Verband tussen ecosysteemdiensten en aantal soorten in Vlaanderen
(Bron: Schneiders e.a., 2016.)

Voor Vlaanderen brengen de Natuurindicatoren en de opeenvolgende Natuurrapporten de staat van de biodiversiteit in Vlaanderen in beeld. Enkele conclusies:

De belangrijkste problemen voor biodiversiteit zijn:

- habitatverlies en –fragmentatie
- versnippering
- nutriëntenaanrijking
- verdroging
- invasieve planten en dieren
- klimaatverandering

Het verdwijnen of achteruitgaan van soorten is een gevolg van de achteruitgang van de oppervlakte geschikt habitat (leefgebied) en van de dalende kwaliteit ervan. Zeer specifiek leefgebied degradeert tot meer algemeen, meestal voedselrijk leefgebied, waarvan een aantal

algemene soorten profiteren. Hierdoor vermindert de variatie of diversiteit in de natuur.

Meer dan de helft van de soorten vermeld in de bijlagen van de Habitatrichtlijn bevindt zich actueel in een ongunstige staat van instandhouding. Voor de broedvogels van Europees belang worden de instandhoudingsdoelstellingen momenteel voor slechts 3 van de 20 soorten gehaald. Van de habitattypes vermeld in de Habitatrichtlijn bevond zich eind 2013, 89% in een ongunstige staat van instandhouding. Een volgende beoordeling gebeurt in 2019.

Van de 2.112 soorten op de gevalideerde Rode Lijsten, zijn 148 soorten (1 op de 14) de laatste 100 jaar uit Vlaanderen verdwenen. Van de overige soorten zijn ongeveer 1 op 4 'ernstig bedreigd', 'bedreigd' of 'kwetsbaar'. Hun populaties

zijn sterk achteruit gegaan en/of hebben een kritisch minimum bereikt waardoor de soort op het punt staat uit Vlaanderen te verdwijnen.

Biologische invasies door exotische soorten worden internationaal als een van de belangrijkste bedreigingen voor de biodiversiteit beschouwd. Behalve een bedreiging voor inheemse soorten kunnen ze ook een ernstige impact hebben op de structuur of het functioneren van ecosystemen. Daardoor kunnen ze ook een negatieve impact hebben op maatschappelijke belangen zoals volksgezondheid, landbouw, economie. Het aantal uitheemse soorten vormt een indicator voor het risico op

grote waternavel is een invasieve exoot

invasieve soorten. Dat aantal vertoont een exponentiële groei. De snelste toename doet zich voor in zoetwater en mariene ecosystemen. Het aandeel uitheemse plantensoorten binnen de globale plantensamenstelling is sinds de jaren '70 verdubbeld van ongeveer 5% tot bijna 10% en dit aandeel neemt nog steeds toe. Als de huidige trend zich verderzet, verwachten we dat dit aandeel in 2020 tussen de 9,5% en 13% zal bedragen.

Samen sterk

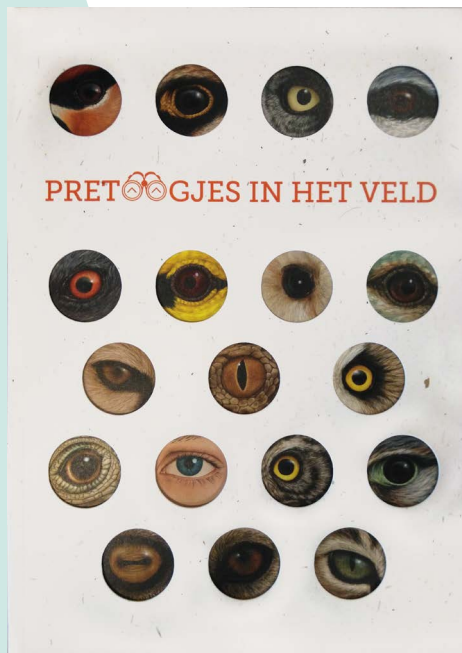
Het oplossen van de problemen in de vermelde thema's vraagt een langdurige inspanning van alle overheden en betrokken stakeholders. Vanuit haar

wettelijke taak om aan natuurverbindingen te werken, heeft de provincie Antwerpen twee methodieken waarmee ze aan deze opdracht werkt: **landschapsbeelden biodiversiteit** en **Provinciale Prioritaire Soorten**. Beide methodieken bieden ook inspiratie aan gemeenten, bedrijven, verenigingen, particulieren, ... om bij te dragen aan meer biodiversiteit.

De **landschapsbeelden biodiversiteit** bieden voor de ganse provincie een ecologisch onderbouwde visie om tot samenhangende ecologische netwerken te komen.

De Bruine Korenbout is een provinciale prioritaire soort

Pretoogjes in het veld

Pretoogjes in het veld is een bijzonder boekje dat verschijnt naar aanleiding van 20 jaar Antwerpse Koepel voor Natuurstudie (ANKONA). Het boekje stelt de verwondering en bewondering voor natuur en het belang van natuurwaarnemingen centraal. Tegelijk is het boekje een tijdloos pleidooi voor biodiversiteit.

Auteurs Hans Van Dyck en Jos Gysels die mee aan de basis van de oprichting van ANKONA liggen. Jos Gysels focust op de historische dimensie van natuurstudie. Hans Van Dyck zet de kracht van verwondering voor natuur centraal.

Diverse bevoorrechte getuigen (o.a. Jill Peeters, Dirk Draulans, Tom Van Dyck, Marleen Evenepoel,...) vertellen in het boekje over hun eigen onvergetelijke natuurervaringen. De illustraties zijn van Joris De Raedt.

Een bijzonder boekje over de bewondering, weetlust en kennersblik.

Je kan een gratis exemplaar bestellen via www.ankona.be

De **Provinciale Prioritaire Soorten (PPS)** zijn een selectie van planten- en diersoorten die relatief gezien meer voorkomen in de provincie Antwerpen en op Vlaams of Europees niveau zeldzaam zijn of bedreigd zijn in hun voortbestaan. Ze zijn wettelijk beschermd en/of komen op een Rode Lijst voor. Het zijn de parels waar we extra zorg voor dragen. Voor deze soorten zijn specifieke maatregelen noodzakelijk.

Op de website van de provincie vind je een document terug dat beschrijft hoe je per gemeente een lijst van waargenomen PPS kan opzoeken en hoe je de gedetailleerde waarnemingen per PPS kan opvragen in de databank waarnemingen.be van Natuurpunt.

Wil je waarnemingen van Provinciale Prioritaire Soorten raadplegen, zoek dan op waarnemingen.be > Projecten >

Prioritaire Soorten Antwerpen. In het kadertje hieronder vind je een voorbeeld uit de dagelijkse praktijk waarmee actief wordt ingezet op het verbeteren van de leefgebieden van PPS, in dit geval vleermuizen.

Verbeteren van leefgebieden van PPS in de praktijk: vleermuizen en verlichting

In Herentals bevindt zich een grote kolonie ingekorven vleermuizen. Ze arriveren daar na hun winterslaap die ze in het Fort van Broechem houden. Met behulp van een klein zendertje kon in mei 2018 één van de dieren verschillende nachten gevolgd worden. En wat blijkt, deze ingekorven vleermuis gaat elke nacht in en om Kamp C voedsel zoeken!

Vleermuizen zijn Provinciale Prioritaire Soorten.

Vleermuizen mijden niet alleen daglicht, maar ook kunstmatige verlichting. Verlichting kan invloed hebben op verschillende delen van het leefgebied van vleermuizen: verblijfplaatsen, vliegroutes of foerageergebieden. Vleermuizen jagen 's nachts ongestoord op insecten. Ze hebben daarbij weinig concurrentie van andere diersoorten, terwijl de duisternis ervoor zorgt dat roofdieren hen niet zien. Tenminste, als kunstlicht het donker niet verstoort. Vooral de zeldzamere, langzaam vliegende soorten zijn bang voor bijvoorbeeld uilen, en juist deze vleermuizen wagen zich niet in het licht.

Waarom doven we 's nachts de verlichting?

Specifieke onderzoeken tonen aan dat vleermuizen verlichte vliegroutes niet meer gebruiken en verlichte locaties vermijden. Het hangt ook af van de specifieke vleermuissoort. De ene is lichtschuwer dan de andere en/of loopt meer risico door een predator te worden gepakt dan de ander. Nog niet alles is geweten, maar er kunnen wel maatregelen genomen worden die verlichting 'vleermuisvriendelijker' maken! En daarom dooft Kamp C de verlichting tussen 0u en 4u tijdens de periode dat de vleermuizen actief zijn. In de winter houden de vleermuizen een winterslaap en kan de verlichting langer aan.

De ingekorven vleermuis is een provinciale prioritaire soort

KAMP C

Bronnen

8

Heidi Demolder, Anik Schneiders, Toon Spanhove, Dirk Maes, Wouter Van Landuyt & Tim Adriaens (2014). Hoofdstuk 4 - Toestand biodiversiteit. (INBO.R.2014.6194611). In Stevens, M. et al. (eds.), Natuurrapport - Toestand en trend van ecosystemen en ecosysteemdiensten in Vlaanderen. Technisch rapport. Mededelingen van het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek, INBO.M.2014.1988582, Brussel

Heidi Demolder, Johan Peymen, Tim Adriaens, Anny Anselin, Claude Belpaire, Niko Boone, Lode De Beck, Luc De Keersmaeker, Geert De Knijf, Lieven De Smet, Koen Devos, Joris Everaert, Caroline Geeraerts, Ivy Jansen, Lon Lommaert, Dirk Maes, Thierry Onkelinx, Geert Sioen, Maarten Stevens, Marijke Thoonen, Koen Van Den Berge, Beatrijs Van der Aa, Peter Van Gossum, Wouter Van Landuyt, Wouter Van Reeth, Jan Van Uytvanck, Hugo Verreycken & Pieter Verschelde. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, <https://doi.org/10.21436/inbom.12382432>

Schneiders A., Thoonen M., Alaerts K. (2016). Hoofdstuk 2 – 50 tinten groen. Naar een gemeenschappelijke beleidsstrategie voor groene infrastructuur (INBO.R.2016.12342848). In Van Gossum et al. (eds.), Natuurrapport – Aan de slag met ecosysteemdiensten. Technisch rapport. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.M.2016.12342456, Brussel.

Heidi Demolder, Johan Peymen, Tim Adriaens, Anny Anselin, Claude Belpaire, Niko Boone, Lode De Beck, Luc De Keersmaeker, Geert De Knijf, Lieven De Smet, Koen Devos, Joris Everaert, Caroline Geeraerts, Ivy Jansen, Lon Lommaert, Dirk Maes, Johan Neiryndck, Thierry Onkelinx, Geert Sioen, Maarten Stevens, Arno Thomaes, Marijke Thoonen, Koen Van Den Berge, Beatrijs Van der Aa, Peter Van Gossum, Wouter Van Landuyt, Wouter Van Reeth, Jan Van Uytvanck, Glenn Vermeersch, Hugo Verreycken & Pieter Verschelde. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2017 (2).

Aertsens Joris, De Nocker Leo, Lauwers Hugo, Norga Katelijne, Simoens Ilse, Meiresonne Linda, Turkelboom Francis, Broekx Steven. (2012). "Daarom groen! Waarom u wint bij groen in uw stad of gemeente"; Studie uitgevoerd in opdracht van: ANB – Afdeling Natuur en Bos; 144 p.

Meer info?

Dienst Duurzaam Milieu- en Natuurbeleid
Voor pretoogjes in het veld: Dirk Vandenbussche
T 03 240 66 86

dirk.vandenbussche@provincieantwerpen.be

Voor soortenbeleid: Mieke Hoogewijs

T 03 240 66 87

mieke.hoogewijs@provincieantwerpen.be

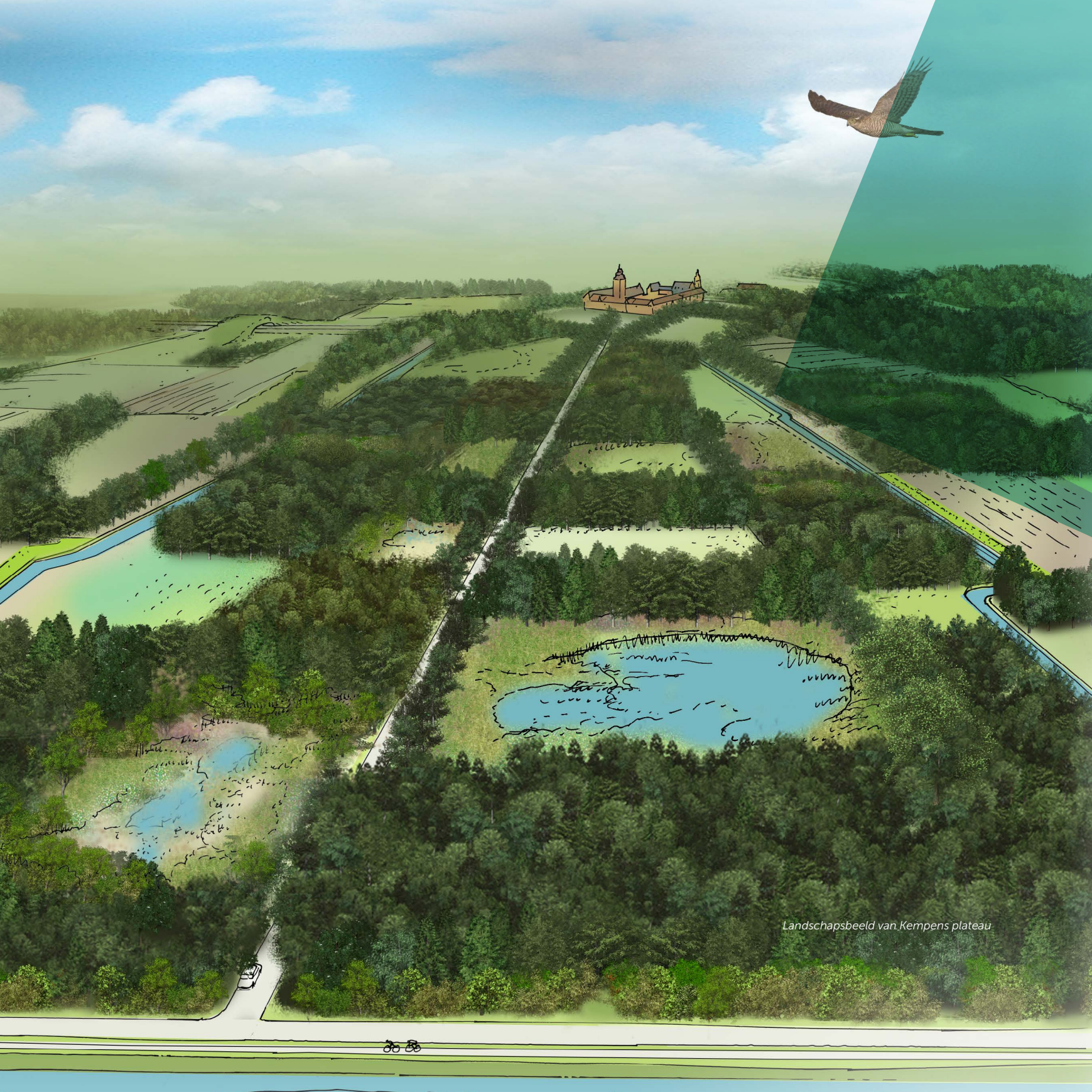
www.provincieantwerpen.be

🔍 landschapsbeelden biodiversiteit

🔍 prioritaire soorten

🔍 klimaatadaptatie

🔍 invasieve exoten

Landschapsbeeld van Kempens plateau

De provincie helpt je op weg ... met vegetaties en kleine landschapselementen

De kwaliteit van het landschap wordt mee bepaald door de vele kleine landschapselementen. Bermen, houtkanten, bomenrijen en bosjes, poelen, sloten, ... zijn een onmisbare schakel om te komen tot een duurzaam landschap en een duurzame natuur.

Over het beheer van kleine landschapselementen en vegetaties bestaat heel wat wetgeving. De laatste jaren is deze wetgeving snel geëvolueerd. Denk maar aan het nieuwe natuurdecreet, de natuurbeheerplannen, de integratie van de vergunning voor het wijzigen van vegetaties en kleine landschapselementen in de omgevingsvergunning, ...

Om je te helpen deze complexe wetgeving door te nemen, ontwikkelde de provincie Antwerpen een gebruiksvriendelijke brochure. Die maakt je helemaal

wegwijs in de wetgeving op het wijzigen van vegetaties en kleine landschapselementen. Je krijgt telkens een vraag waarop twee mogelijke antwoorden zijn. Afhankelijk van de keuze die je aanklikt, spring je naar het deel dat relevant is voor jou. Elke vraag wordt toegelicht.

Je kan de brochure op de **website van de provincie** downloaden.

Meer info?

Dienst Duurzaam Milieu- en Natuurbeleid
T 03 240 66 85
regiowerking@provincieantwerpen.be
www.provincieantwerpen.be
brochure wetgeving vegetatie en kleine landschapselementen

WEGWIJS

in de wetgeving op het wijzigen van vegetaties en kleine landschapselementen

Nieuw diensten- centrum voor Prinsenvark!

Een nieuw onthaal- en dienstencentrum met bezoekersinfrastructuur.

In het nieuwe gebouw zal duurzaamheid centraal staan. Studio Thys Vermeulen tekende een ontwerp dat voldoet aan de passiefnorm. Naast de stelplaatsen in het L-vormig gebouw toont het ontwerp een rechthoekig gebouw met ruimte voor administratie, een personeelsrefter en enkele bezoekersfaciliteiten zoals een educatieve ruimte, een cafetaria en een sanitair blok.

Een baken in het landschap

Het bestaande dienstencentrum en de huidige stelplaats van het Prinsenvark voldoen niet meer aan de hedendaagse normen. Daarom besloten we om geen doorgedreven renovatie te doen, maar te kiezen voor afbraak en nieuwbouw. Een bijkomend voordeel van een nieuw gebouw is dat we zo ook een meer logische locatie en inplanting konden kiezen. Het nieuwe onthaal zal nu enkele honderden meter dichter naar de Geelsebaan verhuizen. Zo creëren we een nieuwe en betere toegangspoort, begrensd door de Kastelsedijk en het Ovaalpad. De nieuwe gebouwen worden een baken in het parklandschap.

Functies herorganiseren

De vrijgekomen ruimte geven we terug aan de natuur en zo vergroten we het natuuraanbod voor de bezoeker. Onder ander het speelbos en de hondenloopzone krijgen een nieuwe plaats. Maar kom vooral zelf ontdekken hoe het aangezicht van dit park een broodnodige update krijgt. De gebouwen zullen tegen eind 2019 volledig klaar en functioneel zijn, de nieuwe of verhuisde zones kun je vanaf deze zomer al (her)ontdekken.

Meer info?

Nancy Wouters - communicatieverantwoordelijke
groendomeinen Kempen
T 014 37 91 99974
nancy.wouters@provincieantwerpen.be
www.provincieantwerpen.be prinsenvark
 onthaalgebouw prinsenvark

Werken op de waterscheiding: Bovenstroomse water-initiatieven in Ravels

De provincie met de gemeente en landbouwers op pad in Ravels

Op 23 oktober 2017 lanceerde Vlaams minister Joke Schauvliege 'Water-Land-Schap'. Het doel van het programma is om water-vraagstukken in landelijke gebieden op te lossen, in nauwe samenwerking met de gebruikers van het gebied zoals landbouwers en bedrijven, dorpingen en landschapsbeheerders.

De beoogde output van het programma is een sterkere landbouw, een duurzame watervoorraad, een goede waterkwaliteit, een opvang van teveel aan water en een sterker landschap in het gebied. Daarbij worden niet alleen oplossingen

voor huidige knelpunten vooropgesteld. Het programma wil ook rekening houden met de extra druk die de klimaatverandering op het watersysteem zal zetten. Aan het programma is in totaal een investeringsbudget van 5 miljoen euro verbonden.

Samen sterk: Gebiedscoalitie Ravels

Onder leiding van de dienst Integraal Waterbeleid van de provincie Antwerpen is een 'gebiedscoalitie Ravels' tot stand gekomen. De andere partners zijn dienst Duurzaam Milieu- en Natuurbeleid, Provinciale Groendomeinen Kempen, dienst Landbouw- en Plattelandsbeleid, de Hooibeeekhoeve (allen

provincie Antwerpen), gemeente Ravels, de Landbouwadvisraad van de gemeente en RURANT vzw.

De coalitie wil in de gemeente Ravels werken rond waterkwaliteit o.a. in nitraat focusgebieden. Daarnaast wordt ook ingezet op waterkwantiteitsmaatregelen.

Zo bekijken we of ook de landbouw baat heeft aan een provinciaal overstromingsgebied. Bedoeling is om aan landbouwers de mogelijkheid te bieden om in extreme omstandigheden van de watervoorraad die in het gebied wordt opgeslagen gebruik te maken.

Een ander doel is het realiseren van kleinschalige maatregelen zoals de ombouwing van gedraineerde percelen naar peilgestuurde systemen of het plaatsen van stuwstijlen in perceelsgrachten om water langer vast te houden in de haarvaten van het watersysteem. Dit om een te snelle afvoer naar de waterlopen te voorkomen en de watervoorziening in landbouwgebied in droge periodes te verbeteren. De maatregelen worden op vrijwillige basis samen met de landbouwers uitgewerkt.

Het projectvoorstel werd samen met 13 andere 'gebiedscoalities' goedgekeurd. Die worden verder uitgewerkt tot één Landinrichtingsproject (Vlaamse Landmaatschappij).

Actief stuwpeilbeheer door landbouwers in de Noorderkempen

13

Gemeenten maken hemelwaterplannen op

Is jouw gemeente klaar voor de klimaatverandering? Weet ze waar ze de neerslag afkomstig van wegen, woningen en (on)verharde oppervlakten, vb. wadi's, kan laten infiltreren en bufferen? Een hemelwaterplan kan helpen om een duidelijke visie hierover te

ontwikkelen.

In onze provincie zijn er al een 10-tal gemeenten mee aan de slag gegaan. Kontich, Schoten, Brasschaat en Heist-op-den-Berg hebben hun plan klaar.

wadi

Meer info?

Dienst Integraal Waterbeleid

Over Water-Land-Schap: Maarten Vandervelpen
T 03 240 54 67 - M 0478 54 53 63

maarten.vandervelpen@provincieantwerpen.be

Over hemelwaterplannen: Kathleen Van Dorslaer
T 03 240 64 98 - M 0475 76 39 31

kathleen.vandorslaer@provincieantwerpen.be

Verhuis naar nieuw provinciehuis vanaf 15 oktober

Het nieuwe, compacte provinciehuis is op en top duurzaam. In de komende weken wordt de laatste hand gelegd aan dit passief kantoorgebouw met congrescentrum. Tussen 15 oktober en 15 november 2018 verhuizen ongeveer 760 medewerkers vanuit hun tijdelijke huisvestingen naar het provinciehuis aan de Koningin Elisabethlei in Antwerpen.

Duurzame verhuis naar een compact gebouw

Vanaf 15 oktober 2018 verhuizen provinciale medewerkers vanuit meerdere gebouwen naar het provinciehuis. Dat gebeurt in verschillende verhuisc Bewegingen, gegroepeerd volgens aankomende verdieping. Zo beperken we de impact op onze werking tot een minimum. Op de vertrek dag verlaten medewerkers hun verdieping voor 15 uur, om de dag erna te starten op hun nieuwe verdieping. We kiezen bewust voor herbruikbare verhuisdozen. Na uitpak – vullen we ze opnieuw voor de volgende verhuisc Beweging.

Ook deputatie en gouverneur met hun kabinetten, en enkele andere diensten nemen hun intrek in het provinciehuis. Met die centralisatie rationaliseren we ons ruimtegebruik. Dat betekent meer efficiëntie en minder kosten. Bovendien is het provinciehuis erg compact: ongeveer helft van de oppervlakte van het vorige.

Die compactheid zorgt voor een laag energieverbruik, en meer plaats voor de nieuwe tuin errond.

Het ontwerp brengt heel wat duurzame elementen samen. Zo gebruiken we de thermische bodemcapaciteit om het gebouw te verwarmen en te koelen. De impact van de zon beperken we door de zwenking en de driehoekige ramen in het kantoor gedeelte. Op de ondergrondse parking komt een groendak, als onderdeel van de nieuwe tuin. Zonnepanelen op het dak en recuperatie van hemelwater maken het plaatje compleet.

Maar eerst ... opruimen en sorteren

Sinds de verhuis uit het oude torengedouw werken we hard verder aan de digitalisering van onze dossiers en werkprocessen. Samen met het minderen van de papierberg ruimen we ook andere materialen verder op en we centraliseren ze. Daardoor zal de verhuis terug naar de Koningin Elisabethlei heel wat vlotter verlopen. Opruimen blijft een grote focus in de voorbereiding van de verhuis.

Wat niet meer nodig is, gooien we niet zomaar weg. We kozen voor een duurzame oplossing via samenwerking met de kringwinkel. In de zomer inventariseren ze alle herbruikbare materialen die niet mee verhuizen, in een online catalogus. Alle spullen in die catalogus worden eerst aangeboden aan de provinciale buitendiensten. Zij krijgen voorkeurecht op materiaal dat ze kunnen gebruiken. Vervolgens krijgen personeelsleden de kans om materiaal over te kopen. Wat daarna nog overblijft, wordt aangeboden aan derden. Eerst via een verkoopdag en daarna via kringwinkels.

Wat niet meer bruikbaar is en afgevoerd wordt als afval, wordt zorgvuldig gesorteerd. Bij het aanstellen van de afvalverwerker ging ruime aandacht naar het sorteerproces en de mogelijkheid om verschillende afvalfracties afzonderlijk af te voeren.

Meer info?

Joeri Straetemans - verantwoordelijke
team Goederenbeheer
T 03 240 51 06
joeri.straetemans@provincieantwerpen.be
www.provincieantwerpen.be
📍 nieuw provinciehuis

Nieuw: eenvoudig roetmetingen uitvoeren

Wij hebben allemaal nood aan gezonde lucht!

Vertoeven in een gezonde leefomgeving is voor de mens belangrijk. De kwaliteit van de grote hoeveelheden lucht die we voortdurend in- en uitademen speelt hierin een grote rol. Wanneer deze lucht vervuilende stoffen bevat, zal dit negatieve gevolgen hebben voor de gezondheid. Maar hoe weet je of de lucht waarin je je bevindt vervuilende stoffen bevat? En welke maatregelen kunnen dan getroffen worden om de lucht weer proper te krijgen?

Waarom roetdeeltjes in kaart brengen?

Black Carbon (BC) is een verzamelterm voor roetpartikels die ontstaan bij verbranding van o.a. diesel, benzine of hout. In de lucht maken deze donkere partikels deel uit van de fractie fijne deeltjes (PM_{2.5}). Deze minieme roetdeeltjes kunnen diep in onze luchtwegen terechtkomen. Ze zijn schadelijk en mogelijk ook kankerverwekkend. Vooral kinderen en personen met bestaande gezondheidsproblemen aan de luchtwegen zijn heel gevoelig aan de roetdeeltjes.

Hoe gaat het in zijn werk?

Het Provinciaal Instituut voor Hygiëne (PIH) gebruikt de compacte microaethalometer om continu roetconcentraties in kaart te brengen. Het apparaat bevat een pomp die lucht aanzuigt door een witte filter. Naarmate de meting vordert, kleurt de filter zwart omdat donkere roetdeeltjes uit de aangezogen lucht achterblijven op de filter. De zwarting van de filter wordt optisch gemeten en omgerekend naar een gehalte BC.

“Wij hebben allemaal nood aan een gezonde leefomgeving. Luchtkwaliteit speelt daarin een zeer grote rol.”

Rik Röttger, gedeputeerde van Leefmilieu, Natuur en Landschap en Duurzame Ontwikkeling

17

De metingen worden in het toestel opgeslagen en achteraf uitgelezen voor verdere verwerking.

Omdat het toestel draagbaar is, kan het op vele manieren worden gehanteerd. De werkwijze is afhankelijk van de beoogde doelstelling van de meting. Een greep uit de vele mogelijkheden:

- meten van persoonlijke blootstelling aan BC-partikels
- onderzoeken van de roetconcentraties op straatniveau tijdens het spitsuur
- onderzoeken van roetconcentraties in een schoolstraat

Wil je het verloop van roetconcentraties gedurende een periode in kaart brengen, dan kun je het toestel op een vaste plaats monteren. Maar je kunt de meter ook meenemen op een bepaalde route met de fiets, te voet of met de auto.

Door dezelfde route verschillende keren opnieuw te meten, krijg je een correct beeld van de luchtkwaliteit.

Meters beschikbaar voor gemeenten

Het PIH stelt twee BC-monitoren en twee GPS-horloges ter beschikking van gemeentebesturen. Afhankelijk van de vraag stippelen we een project op maat uit waarbij milieuambtenaren na een korte opleiding zelf instaan voor het uitvoeren van de luchtkwaliteitsmetingen en hierbij burgers kunnen betrekken (citizen science). Deze participatie werkt sensibiliserend en motiveert om samen bij te dragen aan een schonere leefomgeving. Het PIH analyseert de gegevens en adviseert de gemeente op basis van de resultaten. Zie je in jouw gemeente mogelijkheden voor een interessante meting? Ga dan even langs bij je milieuambtenaar.

Meer info?

Donald Vergauwe - projectverantwoordelijke
T 03 259 12 32

donald.vergauwe@provincieantwerpen.be

Ben Haeverans - projectmedewerker

T 03 259 12 52

ben.haeverans@provincieantwerpen.be

Heb jij het ook graag lekker warm voor minder geld?

De winter kondigt zich aan. Een tijd om heerlijk te cocoonen en je te nestelen in je knusse zetel onder een dekentje. Maar hoe krijg je je woning lekker warm met een lage energiefactuur?

Hoe energie en geld besparen?

Met deze 5 heel eenvoudige tips bespaart een gemiddeld gezin tot wel 160 euro.

1. Zet je thermostaat een uur voordat je gaat slapen op 15-16°C.
2. Pas de temperatuur aan je activiteiten aan: 19°C als je druk in de weer bent, 21°C als je stiltzit.
3. Doe de test! Stel je thermostaat een graadje lager in en maak het gezellig met een trui of een lekker dekentje.
4. De centrale thermostaat regelt enkel de temperatuur in de plaats waar hij hangt. In de andere ruimten, zoals de badkamer en de slaapkamers, stel je de temperatuur in met de thermostatische kranen. Dat zijn de knoppen op je verwarming. Draai die in de juiste stand. Stand 3 komt overeen met 20°C, stand met 16°C.
5. Sluit de tussendeuren en verwarm alleen de ruimte waar je bent.

© Ilse Prinsen

Nodig een verwarmingscoach uit bij je thuis

Weet je zelf niet zo goed hoe je hier aan begint? Of heeft jouw thermostaat wel heel veel knopjes?

Nodig dan onze verwarmingscoach eens uit bij je thuis. De coach geeft je advies en tips op maat. Omdat niet iedereen dezelfde levensstijl, leeftijd, gezinssituatie, werktijden of woning heeft, is zo'n persoonlijk advies extra waardevol.

Zo'n gratis huisbezoek vraag je eenvoudig aan op **www.vriendvan.be**. Bij vloerverwarming, lucht- of elektrische verwarming gelden andere regels. Die vind je ook op de website.

VERWARM EN BESPAAR met gratis hulp van onze verwarmingscoach

vriendvan.be

Meer info?

Dienst Duurzaam Milieu- en Natuurbeleid
Karin Van der Auwera
T 03 240 66 82
vriendvan@provincieantwerpen.be
www.vriendvan.be

Provincie Antwerpen krijgt opnieuw milieucertificaat

Wist je dat de provincie al jaren beschikt over het milieucertificaat ISO 14001? Dat internationale milieucertificaat krijgen we niet zomaar. Ook dit jaar kwamen auditoren van een extern auditbureau langs om na te kijken of we op een milieuvriendelijke manier werken. Zijn onze aankopen wel duurzaam? Hoe staat het met ons voornemen om een klimaatneutrale provincie te worden? Werkt iedereen mee aan het behalen van de milieudoelstellingen? De vragen zijn uitgebreid ... maar met positief resultaat: het certificaat werd opnieuw toegekend aan de Provincie Antwerpen!

19

Meer info?

Barbara Degroote - Dienst Duurzaam Milieu- en Natuurbeleid
T 03 240 66 81
iso14001@provincieantwerpen.be
www.provincieantwerpen.be iso14001

Groenagenda provinciale domeinen

Arboretum Kalmthout

Plantendag najaar

- ▶ Zondag 7 oktober 2018 (10.00 - 17.00 uur)
- ▶ Arboretum Kalmthout, Heuvel 8, 2920 Kalmthout
- ▶ Prijs: €8,50 - jaarkaarthouders en kinderen <12 jaar gratis. Tickets in voorverkoop
- ▶ Meer info: www.arboretumkalmthout.be

Wil je je tuin winterklaar maken en alvast een voorsprong nemen op volgend jaar? Kom dan naar de plantendag van Arboretum Kalmthout. De allerbeste kwekers en professionele verzamelaars verkopen er hun mooiste tuinplanten. Je vindt er zaden, bloembollen, kruiden, éénjarigen en vaste planten, maar ook bomen en struiken. Tussen 11 en 16 uur zijn er elk uur gratis rondleidingen door de arboretum-tuin, volop in herfstkleuren.

Tuinieren kun je leren!

- ▶ 7 tot 28 november 2018 (19.30 - 21.30 uur)
- ▶ Arboretum Kalmthout, Heuvel 8, 2920 Kalmthout
- ▶ Prijs: €95 (jaarkaarthouders € 90)
- ▶ Inschrijven www.arboretumkalmthout.be

In deze vierdelige cursus bestudeer je de basisprincipes en zekerheden van het tuinieren: de natuur, de planten, de bodem en de omgeving. Je tuin op de juiste manier onderhouden kan alleen wanneer je je bewust bent van de mogelijkheden - maar ook de beperkingen - van je tuin. Samen met een grondige portie theorie, bekijk je praktijkvoorbeelden en leer je hoe je een tuin op een ecologische manier aanlegt en onderhoudt.

Winterpicknick

- ▶ 1 december 2018 tot en met 28 februari 2019
- ▶ Arboretum Kalmthout, Heuvel 8, 2920 Kalmthout
- ▶ Prijs: €25 - €35 p.p., €10 kinderen. (Toegang tot de tuin is inbegrepen)
- ▶ Meer info www.arboretumkalmthout.be

Deze winter serveert de Piknikfabrik in Arboretum Kalmthout een winterpicknick met alles erop en eraan. De Gloriëtte, het sprookjesachtig witte tuinpaviljoen, vormt de uitvalsbasis voor een gezellige buitenpicknick. Rond de middag staat je picknick er klaar: dampende stoofpotjes, soep, quiches en zoetigheden, aangevuld met koude en warme dranken zoals glühwein en chocomelk. Nodig familie, vrienden en collega's uit voor een super-knusse namiddag!

Groenagenda provinciale domeinen

Regio Antwerpen

Ecodroom

- ▶ Zondag 7 oktober 2018 (13.00 - 18.00 uur)
- ▶ Parkweg Rivierenhof (tussen Ruggeveldlaan en omgeving kasteel Rivierenhof)
- ▶ Gratis
- ▶ Standhouders Ecodroom en rommelmarkt nemen vooraf contact op via evenementenerpen@provincieantwerpen.be
- ▶ Meer info via T 03 360 52 18 en via evenementen.antwerpen@provincieantwerpen.be
Maak kennis met haalbare, duurzame, lokale en lekkere alternatieven voor een gezond leven met een kleinere ecologische voetafdruk. Kom zeker ook snuisteren op de rommelmarkt of breng iets binnen bij het repair café van de Spectrumschool, want hergebruik en duurzaamheid gaan op deze milieuhappening hand in hand.

De Grote Schijn

- ▶ Van 26 oktober tot 4 november 2018
- ▶ Rivierenhof
- ▶ Betalende activiteiten: verschillende inkomprizen
- ▶ Meer info www.degroteschijn.be
Een magische avondwandeling. Een feeëriek verlicht pad leidt de weg, fluisterende bomen genieten met je mee. Een stukje magie, verborgen aan de rand van de stad. De Grote Schijn belicht deze herfst met de meest inspirerende stukje van Antwerpen. Deze uitgelichte herfstwandeling, waarbij je geniet van de pracht en kracht van de natuur in duizenden

geuren en kleuren, is een unieke totaalbeleving voor elke bezoeker.

In de diepste donkere dagen

- ▶ Zondag 8 december 2018 (16.00 - 18.00 uur)
- ▶ Vrieselhof
- ▶ Gratis
- ▶ Geschikt voor kinderen vanaf 6 jaar
- ▶ Inschrijven vanaf 5 november 2018 via www.provincieantwerpen.be
Vrieselhof in de diepste donkere dagen
Kom gezellig buiten en geniet in het Vrieselhof van een sfeervolle winterwandeling. Tijdens dit stemmig avontuur deel je in de geheimen van oude gebruiken en rituelen rond de aankomende zonnewende.

Regio Kempen

Hertberg, een duik in het verleden

- ▶ Zondag 11 november 2018 (14.00 tot 16.00 uur)
- ▶ Provinciaal Groendomein Hertberg, Dietsebaan 28, 2230 Herselt
- ▶ Gratis

- ▶ Inschrijven: www.provincieantwerpen.be kalender Hertberg of hertberg@provincieantwerpen.be

Tijdens deze boeiende wandeling ga je terug in de tijd... naar het ontstaan van het gebied; van de vorming van ijzerzandsteen ongeveer 4 miljoen jaar geleden, over de heidevorming in de Middeleeuwen tot aan de bosbouw na WOII. Aan de hand van oude foto's en kaarten vertelt domeinwachter Hans ook over de manier van leven in de streek en het gebruik van de grond. Afsluiten doen we met een lekker streekbierje!

Wintervertelling

- ▶ Zaterdag 8 december 2018 (18.00 - 20.00 uur)
- ▶ Provinciaal Groendomein De Averegeten, Boonmarkt 4a, 2220 Heist-op-den-Berg
- ▶ Doelgroep: kinderen vanaf 10 jaar en hun ouders
- ▶ Gratis
- ▶ Inschrijven: www.provincieantwerpen.be kalender Averegeten of averegeten@provincieantwerpen.be
Schrijfster Wendy Stroobant neemt ons mee naar een mystieke, mysterieuze en fantasierijke wereld in de schemerige Averegeten. We maken een wandeling van ongeveer 3km en stoppen tussendoor voor vertellingen.

Regio Mechelen

Workshop natuurfotografie

- ▶ Zondag 18 november (10.00 - 16.00 uur)
- ▶ Provinciaal Groendomein Broek De Naeyer, Willebroek
- ▶ Gratis
- ▶ Inschrijven verplicht: www.provincieantwerpen.be > kalender
- ▶ Meer info: www.provincieantwerpen.be > Broek De Naeyer
Ontdek Broek De Naeyer eens op een andere manier en leer bijzondere foto's maken op een mooie locatie. Breng je eigen fototoestel mee.

Vurige winteravond

- ▶ Vrijdag 14 december vanaf 19 uur
- ▶ Provinciaal Groendomein Vrijbroekpark, Mechelen
- ▶ Gratis
- ▶ Inschrijven verplicht: www.provincieantwerpen.be > kalender
- ▶ Meer info: www.provincieantwerpen.be > Vrijbroekpark

Kom gezellig buiten op deze vurige winteravond. Klee je warm aan en volg het parcours van kaarsen door een donker park. De lichtjes brengen je naar een gezellige plek waar je je kunt opwarmen met een lekker drankje.

Meer info?

www.provincieantwerpen.be
www.arboretumkalmthout.be
www.gezelligbuiten.be

Departement Leefmilieu

Bezoekersadres: Desguinlei 100, 2018 Antwerpen
Postadres: Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen
www.provincieantwerpen.be